

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. VI. Corollaria ex dictis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

in intellectu per suam similitudinem expressam, concurrat activè ad sui amorem cum voluntate. Cajetanus, quem multi sequuntur, tenet partem affirmativam: Ferrariensis verò & plures alii, negativam; asserentes objectum cognitum extrinsecè solum & objectivè ad specificationem actus voluntatis concurrere. Quidquid sit de hac opinionum diversitate: omnes Authores in hoc conveniunt, quòd objectum cognitum se habet aliquo modo ut forma, quâ voluntas determinatur, ut in hunc potius quàm in illum actum prorumpat. Quo posito, salvari debet quare nihilominus non pertineat ad voluntatem producere formaliter similitudinem, sicut illam producit intellectus; quia objectum est forma, quâ ultimò cõpletur in ratione principii intellectiois.

215. Advertendum est igitur: quòd licet similitudo objecti in intellectu existens, sit aliquo modo forma, tam respectu voluntatis, quàm intellectus; aliter tamen, & aliter: nam se habet ad intellectum, ut forma in esse rei, hoc est ut forma realiter afficiens, perficiens, & actuans ipsum intellectum: ad voluntatem verò se habet ut forma in esse cognito; quia non inhæret illi, sed cum ea concurrat ut cognita, & ut illi ostensa; solumque in genere causæ finalis, & formalis extrinsecæ, seu specificantis ipsam volitionem, ut in Tractatu de actibus humanis ostendimus. Est autem proprium formæ in esse rei, determinare subiectum ad terminum sibi similem producendum; at verò formæ in esse cognito, sive concurrentis ut cognita tantum, proprium est, inquantum huiusmodi, ad se inclinare illud ad quod comparatur ut forma tali modo; atque ita & causare terminum, qui non sit per modum similitudinis, sed potius per modum actualis ponderis & inclinationis ad seipsam, quatenus repræsentat objectum; sive quatenus continet in esse repræsentativo bonitatem & convenientiam, quam habet objectum in se. Sive ergo ponatur quòd objectum in intellectu existens per suam similitudinem, activè concurrat ad actum voluntatis, sive non, salvatur quòd voluntas non debet producere simile, sed potius inclinationem. Unde in forma ad argumentum respondeo, concessa Majori, negando Minorem, ad cuius probationem, distinguo Majorem: idèd verbum procedit ut simile objecto intellecto, quia intellectus constituitur in actu completo per similitudinem objecti cogniti: ut per formam in esse rei, & realiter ipsum afficientem & actuantem, concedo Majorem: ut per formam tantum in esse cognito, seu solum ostensam & cognitam, nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

216. Objicies ultimò: Proprium est voluntatis amantis producere tanquam terminum, unionem amantis cum re amata: Ergo perfectissima voluntas intra propriam lineam, producit perfectissimam unionem; Sed perfectissima unio in natura substantiali, est identitas numerica: Ergo voluntas Divina ex vi propriæ lineæ habebit communicare Spiritui sancto eandem naturam.

Nec valet si dicas, voluntatis esse proprium, producere unionem summam secundum affectum. Nam licet hoc sit verum in creatis, sicut in illis verum est, quòd intellectus producit simile secundum esse repræsentativum tantum, in Divinis tamen id erit verum de unione secundum naturam, sicut ex parte intellectus verum est de esse entitativo.

A Respondeo solutionem datam esse bonam. Ad impugnationem, nego paritatem. Licet enim quanto perfectior est amor, tanto perfectior debet esse unio; id tamen debet semper esse intra lineam amoris, non verò extrahat verò identitas in natura, est extra lineam amoris, non autem extra lineam intellectus, ut patet ex supra dictis.

§. VI.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in decursu hujus articuli, quadam corollaria notatu digna deduci possunt, quæ breviter hic exponam.

In primis ergo ex dictis colligo, Verbum Divinum, ex vi suæ processionis, procedere ut Deum, secus verò Spiritum sanctum.

B Prima pars hujus corollarii à quibusdam ex nostris negatur: quia existimant quòd procedere ut Deum, denotat Deitatem produci. Sed fundamentum hoc falsum est: Verbum enim procedere ut simile formaliter ex vi processionis, conceditur ab omnibus Theologis, abique quòd similitudo dicatur producta: Ergo Verbum procedere ut Deum, non est Deitatem produci, sed ex vi processionis communicari: quare cum Verbo, & non Spiritui sancto, divina natura ex vi processionis communicetur, ut patet ex supra dictis, Verbum ex vi processionis procedit ut Deus, non verò Spiritus sanctus. Unde hæc consequentia: Spiritus sanctus ex vi suæ processionis est Deus spiritalis: Ergo ex vi suæ processionis est Deus, non valet: quia in antecedente, particula, ex vi, reduplicat spiritalis, & facit ut processio appelletur supra illum; ac denotat rationem impullus, vel passivæ inspirationis, esse terminum formalem processionis Spiritus sancti, quod verissimum est. In consequente verò reduplicatio Deitatis, & significat illam esse terminum formalem ejusdem processionis, quod est falsum.

Colligo secundò, rationem Verbi & Filii secunda Trinitatis Persona esse formaliter idem abque virtuali discrimine; & solum distinguuntur ratione alicujus connotationis, quæ in ratione Verbi, non verò in ratione Filii importatur.

Hoc etiam corollarium sequitur evidentè ex principiis jam statutis: Nam si Verbum Divinum non esset formalissimè Filius, processio Verbi, seu dictio divina, non esset formalissimè generatio: Consequens est falsum, ut patet ex dictis: Ergo & Antecedens. Sequela Majoris probatur. Eodem modo distinguuntur processionis, quòd illarum termini formalissimè sumpti: Sed Verbum & Filius sunt termini divinæ dictionis & generationis: Ergo si virtualiter inter se differant, divina dictio, seu Verbi Divini productio, non erit formalissimè generatio.

E Præterea: Sicut Verbi & Filii virtualiter inter se differant, darentur in Deo quinque relationes, & sex notiones: Consequens est contra D. Thomam, & communem Theologorum sententiam: Ergo & c. Sequela probatur: quia tam distingueretur relatio Verbi à relatione Filii, quàm distinguatur relatio Spirantis à relatione Patris & relatione Filii, scilicet virtualiter: Sed hæc virtualis distinctio sufficit, ut relatio spirationis activæ numeretur ut distincta à relatione Paternitatis & Filiationis: Ergo eadem virtualis distinctio sufficeret, ut numeretur relatio Verbi ut distincta à relatione Filii. Et idem dicendum esset de notionibus.

Accedit etiam auctoritas D. Augustini, qui

(referent

(referente D. Thomâ infra quæst. 34. art. 2. ad 3.)
 at: Verbum Divinum, eo dicitur Verbum quo Fi-
 lius. Ex quibus hoc argumentum conficitur: Deus
 non est eo intelligens quo volens, nec eo iustus
 quo misericors; propter distinctionem virtua-
 lem, quæ inter voluntatem & intellectum, nec
 inter iustitiam ac misericordiam reperitur:
 Sed ex Augustino, Verbum Divinum eo dicitur
 verbum quo Filius: Ergo ratio Verbi, & ratio
 Filii identificantur in secunda Trinitatis Perso-
 na, absque virtuali discrimine.

Quod autem distinguantur ratione alicujus
 connotationis, quæ in ratione Verbi, non verò
 in ratione Filii importatur, ut asserit secunda
 pars corollarii, manifestum est. Nam Verbum
 connotat representationem creaturarum, quam
 non connotat ratio Filii, qui solum dicit ordi-
 nem ad generantem. Item Verbum, in ratione
 Verbi, & ut manifestativum, dicit ordinem ad
 ipsam Trinitatem quam manifestat; Filius ve-
 ro, in ratione Filii, solum dicit respectum ad Pa-
 trem, a quo generatur.

Advertendum tamen est, hanc connotatio-
 nem in Verbo non importari magis principaliter
 & in recto, sed minus principaliter & in obli-
 quo. Verbum enim in recto & magis princi-
 paliter dicit relationem realem ad Patrem dicen-
 tem; in obliquo autem & minus principaliter
 importat respectum rationis ad creaturas, in eo
 representatas & manifestatas. Unde S. Thomas
 in 3. quæst. 34. art. 3. ad 4. Nomen idea principaliter
 est importatum ad significandum respectum ad crea-
 turas, & idem pluraliter dicitur in Divinis. Sed nomen
 Verbi principaliter importatum est ad significandum re-
 lationem ad dicentem, & ex consequenti ad creaturas,
 inquantum se intelligendo intelligit omnem creatu-
 ram. Et quæst. 4. de veritate art. 5. in corp. Quia
 Pater principaliter dicit se generando Verbum suum,
 & ex consequenti creaturas, idem principaliter, &
 quasi per se, Verbum refertur ad Patrem; sed ex con-
 sequenti, & quasi per accidens, refertur ad creaturam:
 dicit enim Verbo, ut per ipsum creatura dicatur. Un-
 de quando in corpore ejusdem articuli ait, hoc
 nomen Verbi imponi ad significandum aliquid
 absolutum, cum aliquo respectu, solum intendit
 docere, quod Verbum Divinum, in ratione Ver-
 bi, non importat solum relationem ad dicen-
 tem, sed etiam divinam naturam ut representat.
 Nam in Verbo adæquate sumpto duo in-
 cluduntur, nempe ratio representationis actua-
 lissimæ objecti, & insuper ratio expressi, reali-
 terque producti a dicente. Unde licet in linea
 absoluta, & in Verbo præintellecto Personis,
 non possit reperiri ratio Verbi propriè & adæ-
 quate, defectu relationis realis ad dicentem, im-
 proprie tamen & inadæquate illi competit; qua-
 tenus in divina essentia invenitur ratio intelle-
 ctiva in ultima actualitate, & representationis ac-
 tualissimæ, naturæ, a rebus, & creatura-
 rum, ut in Tractatu de attributis ex eodem S.
 Doctore ostendimus.

A rationale animam esse, quæ tota est in toto
 corpore, & tota in minima ejus parte. Existimant
 alii Deum esse, qui totus ubique est, & nullibi
 est. Verissima est utraque sententia: mihi tamen
 addere licebit, relationem maximum quid in
 minimo esse. Vix enim explicari potest, quanta
 sit ejus tenuitas, debilitas, ac fragilitas. Nullius
 ferè est entitatis & subsistentiæ, nullius activita-
 tis ac efficaciam, nullius soliditatis ac permanen-
 tiæ; vaga semper ac nutans, semperque mobilis
 inter duos terminos, huc & illuc discurrit, & vel
 subjecti cui adhæret, vel termini quem respicit,
 destructione, vel propriæ fragilitatis pondere,
 eodem ferè momento quo nascitur, evanescit.
 Ubi tamen in Deo reperitur, tanta est ejus digni-
 tas, nobilitas, ac majestas, ut sacratissimum Tri-
 nitatis mysterium, quo nihil in Christiana Re-
 ligione nobilius & excellentius est, in solis rela-
 tionibus originis fundetur ac subsistat, illisque
 divinæ constituentur ac distinguantur personæ,
 ac denique illis sublatis, penitus ruerent præci-
 pua nostræ fidei fundamenta. Unde Angelicus
 Doctor, ubi de divinis processionibus, quæ sunt
 fundamenta divinarum relationum disseruit,
 statim de ipsis relationibus disputat; acturus
 postea de divinis personis, tam in communi,
 quam in particulari.

ARTICVLVS I.

An inter relationem divinam, & divinam ef-
 fectivam, sit aliqua distinctio actualis
 ante operationem intellectus.

§. I.

Præmittuntur quæ sunt certa de fide, & refe-
 runtur sententiæ.

SUPpono primò tanquam certum de fide, da-
 ri in Deo relationes reales. Quod, relictis plu-
 ribus Conciliorum & SS Patrum testimoniis,
 duplici ratione probat D. Thomas hinc art. 1.
 Prima habetur in argumento sed contra, his ver-
 bis: Pater non dicitur nisi à paternitate, & Filius à
 filiatione: si igitur paternitas & filiatione non sunt in
 Deo realiter, sequitur quod Deus non sit realiter Pa-
 ter & Filius, sed secundum rationem intelligentiam tan-
 tum, quod est hæresis Sabelliana.

Quod si contra rationem istam objicias: Deus
 dicitur realiter dominus, & tamen relatio domi-
 nii non est realis in Deo. Similiter Christus de-
 nominatur realiter filius B. Virginis, & tamen fi-
 liatio in ipso non est nisi relatio rationis, ut docet
 S. Thomas 3. parte quæst. 15. art. 5. Ergo etsi re-
 latio paternitatis, non realis sed rationis esset,
 denominaret tamen realiter Patrem.

Respondeo denominationem à nomine relati-
 vo tunc esse realem, etiam si relatio sit rationis,
 quando fundamentum est reale, à quo tunc pro-
 venit realis denominatio: unde licet relatio do-
 minii in Deo, & filiationis in Christo, rationis
 sit: quia tamen earum fundamentum est reale,
 nempe creaturarum productio, & B. Virginis
 generatio, Deus dicitur realiter dominus &
 Christus realiter filius B. Virginis. Cæterum in
 Patre divino, si paternitas non esset realis, non
 daretur reale fundamentum: nam paternitas
 supra generationem fundatur, quæ requirit rea-
 lem distinctionem geniti à generante; cumque
 distinctio in divinis personis sumatur à relatio-
 nibus,

DISPUTATIO III.
 De relationibus divinis.
 Ad quæst. 28. D. Thomæ.
 Quærent Philosophi quid illud sit, quod
 maximum in minimo est? Censent aliqui
 Tom. II.